

Kako su se ročnici JNA hrvatske nacionalnosti zatekli na krivoj strani? – vojni rok u JNA 1991. godine

OBJAVLJENO 17. RUJNA 2025. OD BORNA MARINIĆ

Odsluženje vojnog roka u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji bilo je zakonska obveza za sve mladiće s navršenih 18 godina, a temeljila se na Saveznom zakonu o vojnoj obvezi koji je predviđao da vojni rok traje 12 mjeseci. Osim toga, bio je to **važan društveni, ali i ideološki čin** kojim bi ročnici Jugoslavenske narodne armije (JNA) prolazili određenu inicijaciju te se smatralo da kao mladići odlaze u vojsku, a iz nje se vraćaju kao muškarci. Iako je jedan od ciljeva služenja JNA bilo i

zbližavanje s mladićima „drugih narodnosti“ krajem 80-ih, a osobito početkom 90-ih **sve je više dolazilo do međunacionalnih incidenata** uslijed buđenja nacionalnih politika u Srbiji i Hrvatskoj.

Većina novaka **iz Hrvatske** bili su upućivani na odsluženje vojnog roka u druge republike, a **najčešće upravo u Srbiju** (1990. njih samo 15 % služilo je vojni rok u Hrvatskoj). Tako je bilo i u Županji iz koje se 15. ožujka 1991. od 146 novaka njih 80 zaputilo u Srbiju, ali uz otvoreno negodovanje. Tijekom ožujka 1991. **Republika Slovenija** donijela je amandman na Ustav kojim je određeno da građani te republike vojni rok moraju odraditi kroz Teritorijalnu obranu Slovenije te da se regruti odnosno novaci neće više slati u JNA (osim na osobni zahtjev). Da je u narednim mjesecima to postala i praksa pokazuje izjava ljutitog generala JNA, pomoćnika načelnika generalštaba, **Ljubomira Domazetovića** od 7. lipnja kako sustav regrutacije u Sloveniji više ne funkcionira, a i da **u Hrvatskoj „šteka“** jer je odaziv pao na 70 %. To bi značilo da se tijekom proljeća 1991. čak 30 % novaka oglušilo na poziv u vojsku, a iako ih u tome nije vlast nije otvoreno podržavala narod je počeo sve otvorenije negodovati. Tako je primjerice u Zagrebu 18. svibnja održan **mirni prosvjed** zbog odlaska novaka u JNA koji su se od svojih najmilijih trebali rastati 19. svibnja. Paradoksalna slika koja dočarava ozračje je činjenica da istog dana dok mladići iz Republike Hrvatske odlaze na odsluženje vojnog roka u JNA, građani Republike Hrvatske ogromnom većinom (od 92 %) **na referendumu** odlučuju da Hrvatska napusti Jugoslaviju.

Protiv odlaska u JNA

U organizaciji Međustranačkog odbora mladeži, jučer su na Trgu bana J. Jelačića održane mirne demonstracije povodom sutrašnjeg odlaska hrvatskih novaka u JNA.

Tom prilikom, Odbor je zahtijevao cjelovitu organizaciju obrane suvereniteta i integriteta Republike te stvaranje hrvatske vojske u koju bi bili uključeni svi građani, bez obzira na stranačku i nacionalnu pripadnost. Oni su pozvali hrvatski Sabor i vladu da obustavi daljnje financiranje JNA zbog njenog angažiranja u aktualnim događanjima u Republici, nazvavši JNA »tipičnom okupatorskom vojskom«. Od vlade je zatraženo da spriječi odlazak hrvatskih mladića na odsluženje vojnog roka izvan granica Republike. Ako ona to ne učini, mladež hrvatskih oporbenih stranaka nastojat će to spriječiti svim demokratskim sredstvima.

Na mirnim demonstracijama sudjelovali su predstavnici Hrvatske starčevićanske i Hrvatske kršćanske demokratske mladeži, Mladež socijal-demokratske stranke Hrvatske i Mladež Hrvatske seljačke stranke. Skup je otvorila Romana Oreč, predsjednica zagrebačkog ogranka Mladih starčevićanaca.(K. Š.)

Snimio: D. Višnjic

Večernji list, 19.5.1991.

Nakon što je sukladno rezultatima tog referenduma **25. lipnja 1991. godine** Hrvatski sabor donio je Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske **stvari su se značajnije promijenile**. Tijekom tog zasjedanja Sabor je donio i važan Zakon o narodnoj obrani. Njime je određeno da će vojni rok u Hrvatskoj trajati 10 mjeseci, a članak 191. tog zakona odredio je da se novaci neće novačiti u JNA izvan teritorija Republike Hrvatske. Taj sporni članak izazvao je brojne polemike u Saboru, a vladajući su ga pravdali činjenicom kako još uvijek postoji opcija da se Jugoslavija preuredi kao konfederacija i nastavi funkcionirati kao savez suverenih država.

Neki mladići koji su se nakon 25. lipnja zatekli na redovitom dopustu u Zagrebu bili su u nedoumici što učiniti – vratiti se na ostatak odsluženja vojnog roka ili ne? Bilo je to na neki način logično pitanje, a odgovor koji su dobili od **Zvonimira Červenka** bio je da postupe prema republičkim propisima i Zakonu o narodnoj obrani. I dok je **Slovenija** (odnosno njezin predsjednik Milan Kučan), koja je samostalnost proglasila

istog dana, svojim građanima na odsluženju vojnog roka **poslala jasnu i nedvosmislenu poruku** da napuste JNA i ne sudjeluju u napadima na Sloveniju, Republika Hrvatska nije imala jasnu uputu za svoje građane koji se nalaze u JNA.

Večernji list, 30.6.1991.

Doduše 28. lipnja Vlada Republike Hrvatske donijela je odluku o obustavi slanja novaka na odsluženje vojnog roka u JNA te pritom odlučila i to „da se, **u slučaju eskalacije nasilja** Jugoslavenske narodne armije, svi građani Republike Hrvatske na službi u JNA pozovu da **napuste redove te armije**“. Oni koji su se zatekli na odsluženju vojnog roka bili su u velikim mukama i nedoumicama. K tome je početkom kolovoza onima koji su se to ljeto trebali vratiti kući, nakon što su 12 mjeseci proveli u JNA, **vojni rok produžen je za još dva mjeseca**. Za to vrijeme rat je eskalirao, a u njemu se JNA pokazala nositeljicom velikosrpske agresije.

Iako su se **roditelji mladića koji su bili u JNA** i ranije organizirali te potpisivali peticije i tražili puštanje svoje djece kućama, nakon odluke o produženju vojnog roka počeli su sve glasnije protestirati i tražiti da JNA pusti kući njihovu djecu. Iako su se takvi apeli mogli čuti i iz drugih republika Jugoslavije u raspadu najglasniji su dakako bili oni iz Hrvatske. Tako je nastala organizacija **Bedem ljubavi** koja je koncem kolovoza 1991. okupila tisuće majki koje su otišle u Beograd i **tražile puštanje svojih sinova iz JNA**.

Plakat "Bedema ljubavi", vlasništvo Tanje Milošević koja je u Beograd išla tražiti brata

Republički vrh, na čelu s predsjednikom **Franjom Tuđmanom**, nikada nije jasno i decidirano rekao građanima Republike Hrvatske da napuste JNA, pa tako niti onima koji su u njoj služili vojni rok. Ipak predsjednik Tuđman u više je javnih nastupa **izrazio podršku Bedemu ljubavi**. Tako je primjerice 27. kolovoza na jednoj konferenciji za novinare kazao: „Svesrdno se pridružujem zahtjevu roditelja u cijeloj Jugoslaviji da im se djeca vrate iz Armije kako ne bi sudjelovala u nametnutom ratu u Hrvatskoj.”

Istovremeno dok roditelji traže slobodu za svoju djecu koja su postala taoci države koja više niti ne postoji i koja su postala instrument za provođenje velikosrpske politike, **mnogi mladići razmišljaju o bijegu**. Dezerterstvo se u SFRJ tretiralo kao teško kazneno djelo, a dezerterstvo u ratu s namjerom priključenja neprijatelju garantiralo je dugogodišnju zatvorsku kaznu u slučaju suđenja. Na koncu je do niza takvih suđenja i došlo kada su mladići koji su pobjegli iz JNA i priključili se hrvatskim snagama završili u zarobljeništvu.

Unatoč mogućim pogubnim posljedicama mnogi su se na koncu odvažili na taj put jer **nisu htjeli sudjelovati u nametnutom ratu** i pucati na vlastiti narod. Intenzivna dezerterstva su započela krajem lipnja 1991., tijekom rata u Sloveniji, te se nastavila tijekom cijele godine. Mnogi su na taj način napustili JNA, a **neki su u pokušajima bijega ubijeni**. **Robert Mađar**, mladić mađarske nacionalnosti koji je pobjegao sa zloglasnog „poligona C“ kraj Osijeka, prisjeća se kako su one koji bi pri pokušaju bijega bili ubijeni starješine ostavljali da vise „na žici“ kao opomena svima koji su pomišljali na bijeg kao opciju. Iz JNA nisu bježali samo Hrvati, već i mladići drugih nacionalnosti, uz Slovence, osobito Albanci, ali i Muslimani, a Robert Mađar, koji je na koncu uspješno pobjegao, bio je Mađar iz Srbije.

Iz raznih razloga mnogi Hrvati su ostali služiti vojni rok u JNA. Nisu pobjegli nego su **ratovali u Domovinskom ratu na strani JNA** praktički napadajući vlastiti narod. Mnogi su u tom ratu izgubili i život zbog čega su često ispaštale njihove obitelji koje bi, osim gubitka voljene osobe, bile etiketirane na razne pogrdne i uvredljive načine. Oni koji su preživjeli i vratili se kućama na razne su se načine pokušavali prilagoditi i adaptirati na „novi život“ nakon što su prošli pakao rata. Vrlo često ti su mladići po povratku iz JNA pristupali Hrvatskoj vojsci i postajali hrvatski branitelji.

Perspektiva te, generacije koja je **zaglavila u ratu ni kriva ni dužna**, ostala je potpuno skrivena od javnosti. Jedan od izvora kako to izgleda kada se na odsluženju vojnog roka zatekneš u ratu za ideale za koje nisi spreman ratovati je recimo memoarska knjiga **Dejana Milića** „Noć duga godinu dana“, ali on daje perspektivu mladića srpske nacionalnosti i nudi odličan uvid u zbivanja iz perspektive ročnika JNA. O ročnicima hrvatske nacionalnosti koji su ratovali protiv Hrvatske **ne postoje knjige niti dokumentarni filmovi**, ne postoje članci koji tematiziraju taj fenomen. Iz tog razloga u narednim čete tjednima upoznati četvoricu njih kroz članke na ovom portalu, ali isto tako saznati nešto i o onima koji su služeći vojni rok izgubili život.

Ovaj tekst je dio novinarskoga projekta „Na krivoj strani – ročnici JNA hrvatske nacionalnosti u agresiji na Republiku Hrvatsku“, objavljen u sklopu programa poticanja novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

Borna Marinić [Edit profile](#)

Magistar sam povijesti. Radno iskustvo stjecao sam u Hrvatskom povijesnom muzeju i na Hrvatskoj radioteleviziji u emisiji TV Kalendar.

Autor sam nekoliko knjiga i filmova na temu Domovinskog rata. Osnovao sam i uređujem Facebook stranicu Dogodilo se na današnji dan – Domovinski rat i portal Domovinskirat.hr. Također uređujem i vodim emisiju Domoljubne minute koja se svakog dana emitira na Hrvatskom katoličkom radiju te emisiju Sve za Hrvatsku i Novi valovi dobrote. Vlasnik sam obrta CroHis kojim promičem vrijednosti Domovinskog rata.

[Add Social Links](#)

[Settings](#)

Podijeli članak

OBJAVLJENO U **AKTUALNO, VAŽNI DOGAĐAJI**